

Administratīvā apgabaltiesa

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2026.gada 13.jūlijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Ilze Amona, tiesneši Kaspars Berķis un Valda Zommere,

piedaloties pieteicējai /Persona A/ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts policijas pārstāvim /Persona B/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /Persona A/pieteikumu par mantisko zaudējumu 9093,07 euro un nemantiskā kaitējuma 7000 euro atlīdzinājumu, sakarā ar /Persona A/apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 18.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2017.gada 3.novembrī Valsts policijas (turpmāk – policija) Zemgales reģionālās pārvaldes Jelgavas iecirknī tika uzsākta administratīvā pārkāpuma lietvedība par faktu, ka pieteicējas /Persona A/ dzīvesvietā /Adrese A/, tiek veikta neregistrēta uzņēmējdarbība (darbojas nelikumīga tipogrāfija), par ko paredzēta atbildība Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – kodekss) 166.2pantā.

2017.gada 16.novembrī no pieteicējas dzīvesvietas tika izņemti datoru procesori Nr.07102008NDD01EB un Nr.01163494002677 un ārējais cietais bloks “Xblitz”.

2018.gada 29.jūnijā tika sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols Nr.PC207410 par autortiesību pārkāpumu, par ko paredzēta atbildība kodeksa 155.8 pantā.

Ar Zemgales rajona tiesas 2018.gada 10.septembra lēmumu izbeigta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības, jo iestājies kodeksa 37.panta ceturtajā daļā noteiktais noilgums personas saukšanai pie atbildības. Izpildot tiesas lēmumu, policija izņemtās mantas atdeva pieteicējai.

2019.gada 21.martā pieteicēja vērsās policijā ar iesniegumu par mantisko zaudējumu 9093,07 euro un nemantiskā kaitējuma 7000 euro atlīdzinājumu.

Ar policijas priekšnieka 2019.gada 23.aprīļa lēmumu Nr.126 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) pieteicējas iesniegums noraidīts, norādot šādus apsvērumus.

[1.1] Zemgales rajona tiesa nevērtēja pieteicējas vainu kodeksa 155.8 pantā paredzētā pārkāpuma izdarīšanā. Tiesvedība tika izbeigta, jo iestājās noilgums pieteicējas saukšanai pie administratīvās atbildības.

[1.2] Lietas izmeklēšanā nav pieļauta tiša bezdarbība un rupja nolaidība, izmeklēšana neattaisnoti netika novilcināta. Lietas ilgstoša izmeklēšana nav saistīta ar atbildīgo amatpersonu rīcību, bet gan ar cietušo personu rīcību. Līdz ar to pirmstiesas izmeklēšana notika saprātīgā termiņā. Lai izvērtētu personas rīcības tiesiskumu, ir jāiegūst pierādījumi un jāizvērtē cietušo aizskartās tiesības.

[1.3] Pieteicēja ar policijas amatpersonām nesadarbojās un pierādījumus par datorprogrammas legālu izcelsmi neiesniedza, atteicās sniegt paskaidrojumus. Pieteicējas interesēs bija sniegt skaidrojumu par administratīvā pārkāpuma procesā noskaidrojamiem apstākļiem. Pastāv liela varbūtība, ka laicīga paskaidrojumu nesniegšana ietekmēja pieteicējai piemērotā statusa termiņu un pat tā veidu. Pieteicējas bezdarbība ietekmē kaitējuma apmēru.

[1.4] Lēmumā par administratīvā pārkāpuma lietvedības uzsākšanu pieteicējai nebija iespējams noteikt pie administratīvās atbildības sauktās personas statusu, jo nebija noskaidrotas visas administratīvā pārkāpuma sastāva pazīmes. 2017.gada 21.novembrī pieteicējai tika nodrošināta iespēja no izņemtā datora sistēmbloka nokopēt viņas norādīto informāciju, tādējādi mazinot īpašumtiesību ierobežojuma sekas.

[1.5] Administratīvā pārkāpuma vietas apskate un pārkāpuma rīku izņemšana notika kodeksā noteiktajā kārtībā, tādēļ nav pamata konstatēt Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105.panta un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 13.panta pārkāpumus.

[1.6] Saskaņā ar Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumu (šobrīd likuma nosaukums ir Kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums, turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums) tiesības prasīt kaitējuma atlīdzinājumu administratīvā pārkāpuma procesā personai ir, ja process izbeigts uz reabilitējoša pamata. Tā kā administratīvā pārkāpuma lieta pret pieteicēju ir izbeigta uz nereabilitējoša pamata, pieteicējai nav pamata prasīt kaitējuma atlīdzinājumu. Pieteicēja nepārsūdzēja Zemgales rajona tiesas 2018.gada 10.septembra lēmumu par administratīvā pārkāpuma lietas izbeigšanu, tātad viņa piekrita lietas izbeigšanai uz nereabilitējoša pamata.

[2] Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par mantisko zaudējumu 9093,07 euro un nemantiskā kaitējuma 7000 euro atlīdzinājumu, norādot turpmāk minēto.

[2.1] Administratīvā pārkāpuma lietvedība ir saistīta ar kriminālprocesu Nr.1122111917 (turpmāk – kriminālprocess) par pieteicējas nelikumīgu izlikšanu no viņas dzīvesvietas /Adrese A/. Kriminālprocesā ir iesaistīts /Persona C/ un pieteicēja tajā ir atzīta par cietušo. 2017.gada 16.novembrī kriminālprocesā, piedaloties /Persona C/, bez pieteicējas klātbūtnes un piekrišanas tika veikta notikuma vietas apskate, kuras laikā tika izņemti divi pieteicējai piederoši datori. Nav pieļaujama situācija, ka ēkas īpašnieks iesniedz ziņojumu un pēc tam pats arī dod piekrišanu ieiešanai telpās.

[2.2] Nav saprotams, kādēļ netika nošķirtas kriminālprocesuālās darbības no darbībām administratīvā pārkāpuma lietā un pieteicēja netika informēta par darbībām ar viņas īpašumu. Nav arī saprotams, kādēļ bija jāizņem pieteicējas datori. Policija bez iekļūšanas pieteicējas dzīvesvietā varēja pārbaudīt, vai pieteicēja ir reģistrējusies komercregistrā.

[2.3] Pārsūdzētajā lēmumā nav analizēti pieteicējas argumenti par policijas pieļautajiem pārkāpumiem. Tiesībsarga atzinumā ir konstatēts Satversmes 105.panta pārkāpums un atzīts, ka policijas veiktā pārbaude nebija efektīva Konvencijas izpratnē. Tā kā ir pārkāptas Satversmes 105.pantā nostiprinātās tiesības uz īpašumu, ir pamats mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai.

[2.4] Pieteicējai sešus mēnešus netika noteikts procesuālais statuss administratīvā pārkāpuma lietā, tika ierobežotas viņas īpašuma tiesības. Pieteicēja administratīvo pārkāpumu neizdarīja, taču noilguma dēļ tas tiesas spriedumā netika konstatēts. Tas notika tāpēc, ka lietas izmeklēšana tika nepamatoti novilcināta.

[2.5] Tā kā pieteicējai lietā ilgstoši nebija noteikts procesuālais statuss, viņai nebija iespējas atgūt nepieciešamo informāciju un viņas īpašuma tiesības nepamatoti tika ierobežotas.

[2.6] Pieteicējai ir atlīdzināmi izdevumi par juridisko palīdzību 898,22 euro, izdevumi par datortehnikas nomu laikā no 2017.gada 18.novembra līdz 2018.gada 18.oktobrim 798,60 euro, kā arī atrautā peļņa 7396,25 euro, jo izņemtajā datorā bija pieteicējas darba pienākumu veikšanai nepieciešamie paraugi un maketi, kuriem pieteicēja nevarēja piekļūt un bija spiesta atteikties no vairāku līgumu izpildes.

[2.7] Policijas prettiesiskā rīcība apgrūtināja pieteicējas saimniecisko darbību, jo viņai no jauna bez maksas bija jāveic vairāki darbi. Klienti to uzskatīja par apgrūtinājumu un kavēkli, jo pieteicējai nebija nepieciešamo materiālu darbu sagatavošanai. Pieteicējai bija liegts gūt peļņu, kā arī, atsakoties no līgumu izpildes, pieteicēja kā saimnieciskās darbības veicēja ir zaudējusi reputāciju. Uzņēmumi, ar kuriem tika izbeigtas līgumsaistības, var vērsties pret pieteicēju ar sankcijām.

[2.8] Bez pieteicējas atļaujas un klātbūtnes 2017.gada 16.novembrī nepiederošas personas piekļuva pieteicējas datorā esošajai personīgajai informācijai un attēliem, vēlāk policija kopēja datorā esošos datus. Tādējādi tika pārkāptas pieteicējas Satversmes 96.pantā paredzētās cilvēktiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Pieteicējas līdzatbildība nav konstatējama un viņai ir nodarīts būtisks nemantiskais kaitējums, par ko nosakāms atlīdzinājums 7000 euro.

[3] Policija paskaidrojumā tiesai norāda turpmāk norādīto.

[3.1] Tiesībsargs nevar juridiski saistoši vērtēt procesuālos pārkāpumus administratīvā pārkāpuma lietā.

[3.2] Pieteicējai 2017.gada 21.novembrī – piecu dienu laikā pēc datora sistēmbloka izņemšanas – tika nodrošināta iespēja nokopēt viņas norādīto informāciju. Vēlāk šādi lūgumi netika pieteikti.

[3.3] Datortehniku pieteicēja nomāja no 2017.gada 18.novembra. Tādējādi pieteicēja jau 2017.gada 21.novembrī ieguva visu nepieciešamo turpmākai saimnieciskās darbības veikšanai. Līdz ar to nav pamata lemt jautājumu par nesaņemtās peļņas izmaksu, jo lietas apstākļi neliecina par nespēju izpildīt līguma saistības.

[3.4] Lietā nav pierādījumu par to, ka pieteicēja kā saimnieciskās darbības veicēja zaudēja reputāciju un viņas klienti izjuta apgrūtinājumu saistībā ar pakalpojuma līgumu neizpildi. Tāpat nav pierādījumu, ka pieteicēja veica vairākus darbus no jauna bez maksas. No paziņojumiem par nespēju izpildīt līguma saistības redzams, ka pieteicēja kā pamatojumu līgumsaistību neizpildei minējusi valsts varas orgānu rīcību un trešo personu rīcību, kas ir nepārvaramas varas apstākļi un tāpēc nevarēja ietekmēt pieteicējas reputāciju klientu acīs. Tādējādi nav pamata vērtēt jautājumu par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, jo ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem nav pierādīta nemantiskā kaitējuma nodarīšana.

[3.5] Pieteicējas nesadarbošanās ar policiju, pierādījumu par datorprogrammas legālo izcelsmi neiesniegšana un paskaidrojumu nesniegšana ietekmēja pieteicējai piemērotā statusa termiņu un veidu, kā arī lietas iznākumu. Pieteicēja ir līdzatbildīga par zaudējuma rašanos, jo viņas rīcība traucēja lietvedību.

[3.6] Lietā nav pierādīta mantisko zaudējumu esība, jo nav iesniegti pierādījumi par 2018.gada 18.oktobra rēķina apmaksu. No zvērināta advokāta biroja 2018.gada 27.septembra rēķina un kvītīm nav saprotams, kādā lietā, kādas darbības un kādā apjomā veica zvērināts advokāts.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 18.marta spriedumu pieteikums noraidīts, norādot šādu pamatojumu.

[4.1] Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcība šā likuma izpratnē ir prettiesiska, ja ar šo rīcību pārkāptas tiesību normas un vēlāk iestāties viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem. Prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu.

Senāts 2021.gada 8.novembra lēmumā šajā lietā ir sniedzis piemērojamo tiesību normu interpretāciju par personas iespējām panākt kaitējumu izraisošās rīcības prettiesiskuma izvērtējumu, kas atbilstoši Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmajai daļai ir obligāta Administratīvajai rajona tiesai, izskatot lietu no jauna.

Senāts atzina, ka Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 5.pantā noteiktie administratīvā pārkāpuma lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskie pamati nav vienīgie gadījumi, kad personai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu. Atbilstoši šā likuma 6.panta pirmās daļas otrajā teikumā noteiktajam, ja privātpersonas iesniegumā lūgts atlīdzināt kaitējumu, kas radies iestādes prettiesiskas rīcības dēļ, būtu jābūt arī norādei uz tādu nolēmumu, ar kuru šī prettiesiskā rīcība ir konstatēta. Atkāpes no minētā pieļaujamas tad, ja tiesiskais regulējums neparedz objektīvu iespēju personai panākt kaitējumu izraisošās rīcības prettiesiskuma izvērtējumu pamatprocesā. Kodekss noteic šauru iestādei (amatpersonai) un tiesai pieņemamo lēmumu veidu uzskaitījumu, starp kuriem nav neviena tāda, kas aptvertu procesuālo pārkāpumu konstatēšanu. Būtībā valsts nav izveidojusi efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu tai situācijai, kādā atrodas pieteicēja. Ja šādā situācijā lietā par kaitējuma atlīdzināšanu administratīvā tiesa atturētos pārbaudīt pēc būtības pieteicējas argumentus par procesuālajām darbībām administratīvā pārkāpuma lietvedībā tikai tādēļ, ka attiecīgu konstatējumu nav izdarījusi vispārējās jurisdikcijas tiesa, pieteicējai varētu būt liegta pieeja tiesai jautājumā par kaitējuma atlīdzināšanu. Tāpēc šādā situācijā administratīvajai tiesai ir jāizskata pieteikums par kaitējuma atlīdzināšanu un pašai jāpārbauda pēc būtības pieteicējas argumenti par procesuālajām darbībām administratīvā pārkāpuma lietvedībā.

[4.2] Tiesa konstatēja, ka 2017.gada 1.novembrī policijā tika saņemts /Persona D/ iesniegums par pieteicējas iespējamo prettiesisku rīcību, kurā citstarp norādīts, ka uzņēmējdarbībā tiek izmantotas nelegālas datorprogrammas. Pamatojoties uz šo iesniegumu, 2017.gada 3.novembrī tika pieņemts lēmums par lietvedības uzsākšanu administratīvā pārkāpuma lietā pēc kodeksa 166.2panta par iespējamu uzņēmējdarbības veikšanu bez reģistrācijas.

2017.gada 15.novembrī policijā saņemts /Persona D/ papildu iesniegums par pieteicējas iespējamo prettiesisku rīcību un tās veikšanai izmantoto tehniku.

2017.gada 16.novembrī policijā saņemts /Persona C/ iesniegums, kurā norādīts, ka /Adrese A/, atrodas nelegāla tipogrāfija un norādīts uz iespējamu nelegālu datorprogrammu izmantošanu.

2017.gada 16.novembrī šajā adresē, klātesot /Persona C/, tika veiktas apskates, kuru laikā izņemti procesori Nr.07102008NDD01EB un Nr.01163494002677 un ārējais cietais bloks "Xblitz" (atbilstoši pieteicējas norādītajam tika izņemta ārējā lādēšanas ierīce).

Kodeksa 238.1panta pirmās daļas pirmais teikums (redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2017.gada 19.jūlija līdz 2017.gada 5.decembrim, zaudējis spēku 2020.gada 5.decembrī) noteic, ka, saņemot ziņas, kuras norāda uz iespējamu administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, šā kodeksa 247.pantā minētās personas triju darba dienu laikā pieņem lēmumu par administratīvā pārkāpuma lietvedības uzsākšanu vai par atteikšanos uzsākt administratīvā pārkāpuma lietvedību.

Konkrētajā gadījumā pēc ziņu par iespējamu administratīvā pārkāpuma izdarīšanu policijā tika uzsākta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā pēc kodeksa 166.2panta par iespējamu uzņēmējdarbības veikšanu bez reģistrācijas. Lēmumā par lietvedības uzsākšanu administratīvā pārkāpuma lietā tika norādīta informācija, kas bija zināma lēmuma pieņemšanas brīdī. No kodeksa 238.1panta pirmās daļas otrajā teikumā un 248.pantā noteiktā tiesa secināja, ka personas procesuālais statuss tiek norādīts administratīvā pārkāpuma protokolā, tomēr pirms pierādījumu iegūšanas un cietušo personu noskaidrošanas administratīvā pārkāpuma protokolu sastādīt nav iespējams.

Kodeksa 252.panta pirmā daļa paredz, ka šajā kodeksā tieši paredzētajos gadījumos, lai pārtrauktu administratīvos pārkāpumus, kad izlietoti citi ietekmēšanas līdzekļi, lai noteiktu pārkāpēja personu, lai sastādītu protokolu par administratīvo pārkāpumu, ja to nevar izdarīt uz vietas un ja protokola sastādīšana ir obligāta, un lai izpildītu administratīvo pārkāpumu lietās pieņemtos lēmumus, ir atļauta personas administratīva aizturēšana, personas aplūkošana un mantu apskate, kā arī mantu un dokumentu izņemšana.

Tiesa citēja kodeksa 256.panta trešajā un ceturtajā daļā, 256.1panta otrajā daļā, 257.panta pirmajā daļā noteikto, un norādīja, ka /Persona C/ ir īpašuma /Adrese B/ (acīmredzot, domāta /Adrese A/) /Adrese A/, īpašnieks kopš 2017.gada 27.oktobra. Apskate tika veikta ar īpašnieka piekrišanu un viņa klātbūtnē, tātad administratīvā pārkāpuma vietas apskate un administratīvā pārkāpuma izdarīšanas rīku izņemšana ir notikusi tiesiski.

Pieteicēja norāda, ka administratīvā pārkāpuma lieta ir saistīta ar kriminālprocesu, kurā iesaistīts /Persona C/, un pieteicēja atzīta par cietušu. Pieteicēja uzskata, ka viņas dzīvesvietas apskate tika veikta kriminālprocesa ietvaros. Tiesa konstatēja, ka 2017.gada 16.novembra apskates protokolos norādīts, ka dzīvojamās mājas /Adrese B/ (acīmredzot, domāta /Adrese A/) /Adrese A/, apskates tiek veiktas, ievērojot kodeksa 252., 256. un 257.panta prasības. Tiesa norādīja, ka no lietas materiāliem nav konstatējams, ka administratīvā pārkāpuma vietas apskate būtu saistīta ar pieteicējas norādīto kriminālprocesu, tādēļ nav pamatots pieteicējas norādītais, ka kriminālprocesuālās darbības netika nošķirtas no darbībām administratīvā pārkāpuma lietā. Nav nozīmes apstāklim, kāda persona un kādu apsvērumu vadīta ir vērsusies policijā ar ziņām par iespējamu administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, saistībā ar ko tika uzsākta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā. Policijas uzdevums ir reaģēt un šīs ziņas pārbaudīt.

[4.3] 2017.gada 21.novembrī pieteicējas klātbūtnē tika veikta izņemtā datora Nr.07102008NDD01EB apskate ar mērķi nokopēt pieteicējas norādītās mapes. Savukārt 2017.gada 24.novembrī un 7.decembrī tika veiktas izņemtās ierīces "Xblitz" un datora Nr.01163494002677 apskates. 2017.gada 12.decembrī tika veikta izņemtā datora sistēmbloka Nr.07102008NDD01EB apskate.

Policijas darbinieka 2017.gada 18.decembra ziņojumā secināts, ka izņemtajos datoru sistēmblokos ir instalētas vairākas komerciāla statusa programmas, kuras, iespējams, instalētas, pārkāpjot kodeksa 155.8panta prasības.

Pieteicēja norāda, ka lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā tika uzsākta pēc kodeksa 166.2panta par iespējamu uzņēmējdarbības veikšanu bez reģistrācijas, līdz ar to nav saprotams, kādēļ administratīvā pārkāpuma protokols sastādīts par pārkāpumu, par kuru atbildība paredzēta kodeksa 155.8pantā. Tiesa norādīja, ka /Persona D/un /Persona C/ iesniegumos policijai ir norādīts gan uz nelegālas tipogrāfijas atrašanos/Adrese A/, gan uz iespējamu nelegālu datorprogrammu izmantošanu.

Tiesa atsaucās uz kodeksa 243.panta pirmajā daļā noteikto un norādīja, ka izņemto datoru apskatēs tika konstatēts, ka datoros instalētas vairākas komerciāla statusa programmas, līdz ar to notika administratīvā pārkāpuma kvalifikācijas maiņa, secinot, ka, iespējams, izdarīts kodeksa 155.8 pantā norādītais administratīvais pārkāpums. Par to pieteicēja informēta ar 2018.gada 7.februāra paziņojumu. Tiesas sēdē pieteicēja paskaidroja, ka šādu paziņojumu nesaņēma. Kā redzams no minētā paziņojuma, tas tika nosūtīts gan pieteicējai, gan zvērinātam advokātam, tādēļ tiesa pieteicējas paskaidrojumu, ka viņa par paziņojumu nav informēta, vērtēja kritiski.

Pieteicēja norāda, ka bez viņas atļaujas un klātbūtnes notika nepiederošu personu piekļuve datorā esošajai personīgajai informācijai un attēliem, kā arī vēlāk policija kopēja datorā esošos datus. Tā rezultātā tika pārkāptas pieteicējai Satversmes 96.pantā garantētās cilvēktiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Tiesa atsaucās uz kodeksa 243.panta devītajā daļā noteikto un nekonstatēja, ka nepiederošas personas būtu piekļuvušas datorā esošajai pieteicējas personīgajai informācijai un attēliem. 2017.gada 24.novembrī, 7. un 12.decembrī policijas darbinieks veica ierīces "Xblitz" un abu datoru papildu apskati ar mērķi konstatēt instalēto programmnodrošinājumu. Tātad policijas darbinieks ir veicis darbības, lai noskaidrotu apstākļus par administratīvā pārkāpuma esību. No apskates protokolos norādītā neizriet, ka apskatēs būtu piedalījusies vēl kāda persona, tāpat nav pamata secināt, ka apskates laikā būtu apskatīta informācija par pieteicējas privāto dzīvi. Savukārt kopēšana tika veikta pēc pieteicējas lūguma. Tādēļ pieteicējas iebildumi ir nepamatoti.

[4.4] 2018.gada 13.jūlijā tiesībsargs, izskatot pieteicējas pārstāvja zvērināta advokāta iesniegumu par cilvēktiesību neievērošanu iestādes rīcībā administratīvā pārkāpuma lietā pret pieteicēju, sniedza atzinumu, kurā konstatēts Satversmes 105.panta pārkāpums un atzīts, ka veiktā pārbaude nebija efektīva Konvencijas izpratnē.

Tiesa norādīja, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.pantam tiesa patstāvīgi izvērtē pierādījumus lietā. Tiesību normu pareiza piemērošana ir tiesas patstāvīgi veicams pienākums. Citas iestādes viedokli tiesa var apsvērt, taču tam nav pierādījuma nozīmes (sk. Senāta 2017.gada 29.decembra sprieduma Nr.SKA-1182/2017 11.punktu).

Tiesībsarga atzinumā secinājums par Satversmes 105.panta pārkāpumu izdarīts, konstatējot, ka pieteicējai sešus mēnešus netika noteikts procesuālais statuss, tādēļ notikusi īpašuma tiesību ierobežošana un nav ievērotas procesuālās tiesības uz aizstāvību. Minētais secinājums izdarīts, nevērtējot nepieciešamību noskaidrot cietušo personu aizskartās intereses un policijas veiktās darbības saistībā ar minēto. Tiesībsarga viedoklis nav sniegts, visaptveroši izvērtējot administratīvā pārkāpuma lietas materiālus, tajā tikai vispārīgi norādīts, ka, sešus

mēnešus nenosakot personai procesuālo statusu, tiek pieļauts personas tiesību aizskārums. Atbilstoši Tiesībsarga likuma 25.pantam šādam atzinumam ir rekomendējošs raksturs.

Iekšlietu ministrijas 2019.gada 12.jūlija vēstulē tiesībsargam norādīts uz policijas kļūdu. Šāds secinājums izdarīts, pamatojoties uz tiesībsarga vēstulē norādītajiem apstākļiem. No Iekšlietu ministrijas vēstules nav konstatējams, ka secinājumi tajā izdarīti, vērtējot administratīvā pārkāpuma lietas apstākļus. Tādēļ tiesa šajā vēstulē konstatējam nepiešķir izšķirošu nozīmi.

[4.5] Ar Zemgales rajona tiesas 2018.gada 10.septembra lēmumu, pamatojoties uz kodeksa 239.panta 7.punktu, izbeigta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības pēc kodeksa 155.8 panta, jo iestāties kodeksa 37.panta ceturtajā daļā noteiktais noilgums personas saukšanai pie atbildības. Pieteicēja uzskata, ka šis noilgums iestājās iestādes rīcības dēļ.

Tiesa konstatēja, ka 2018.gada 17.janvārī policija biedrībai “Datorprogrammu autortiesību apvienība (DAA)” pieprasīja informāciju par datorprogrammu statusu, vērtību un īpašnieku tiesību pārstāvjiem Latvijā. Atbilde uz šo pieprasījumu saņemta 2018.gada 21.aprīlī. 2018.gada 26.aprīlī datorprogrammu īpašnieku tiesību pārstāvjiem tika pieprasīta informācija par mantiskā zaudējuma apmēru un viņi tika informēti par tiesībām tikt atzītiem par cietušajiem administratīvā pārkāpuma lietā, šajā vēstulē izceltā veidā informāciju lūgts sniegt steidzami. 2018.gada 20.jūnijā tika saņemta atbilde un tika pieņemts lēmums par personas atzīšanu par cietušo.

Pēc atbildes saņemšanas no Microsoft Corporation un SIA “/Nosaukums A/” policija uzreiz pieņēma lēmumu par personas atzīšanu par cietušo. Savukārt 2018.gada 29.jūnijā pieteicējai sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols pēc kodeksa 155.8panta par Autortiesību likuma 68.panta pirmās daļas 1.punkta pārkāpumu un viņai atdots ārējais lādētājs “Xblitz”.

Tiesa piekrita, ka lietas izmeklēšana ir bijusi ilga, bet tā bija saistīta ar cietušo personu rīcību, nevis policijas rīcību. Lai izlemtu jautājumu par personas rīcības prettiesiskumu, bija jāiegūst pierādījumi un jāizlemj jautājums par cietušo personu aizskartajām interesēm. Pēc administratīvā pārkāpuma protokola sastādīšanas pieteicējai tika dota iespēja iepazīties ar lietas materiāliem, ko pieteicēja neizmantoja. 2018.gada 2.jūlijā lieta tika nosūtīta Zemgales rajona tiesai, par ko pieteicēja tika informēta. Noilgums saukšanai pie atbildības iestājās 2018.gada 3.augustā.

Izvērtējot minētos apstākļus, tiesa nepiekrita pieteicējas viedoklim, ka noilgums saukšanai pie atbildības iestājās iestādes rīcības dēļ. Tiesa nekonstatēja policijas pieļautu tīšu bezdarbību un izmeklēšanas novilcināšanu.

Administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas laikā tiesas sēdē pieteicēja iesniedza dokumentus par datortehnikas un programmatūru iegādi. Pieteicēja uzskata, ka administratīvā pārkāpuma lietā nebija pārkāpuma sastāva. Tā kā tiesas spriedumā pārkāpuma sastāvs nav konstatēts, Administratīvā rajona tiesa nekonstatēja pamatu šāda secinājuma izdarīšanai un norādīja, ka izskatāmajā lietā tiesai ir jāpārbauda iestādes veiktās procesuālās darbības administratīvā pārkāpuma lietvedībā, nevis jāpārbauda, vai tika izdarīts kodeksa 155.8pantā paredzētais pārkāpums.

[4.6] Pieteicēja norāda, ka administratīvā pārkāpuma lietā viņai sešus mēnešus netika noteikts procesuālais statuss un tāpēc viņa nevarēja atgūt nepieciešamo informāciju, kas atradās datorā.

Tiesa šādus apstākļus nekonstatēja. Tiesa konstatēja, ka 2017.gada 21.novembrī pieteicējas klātbūtnē tika veikta izņemtā datora Nr.07102008NDD01EB apskate ar mērķi nokopēt pieteicējas norādītās mapes. Apskates protokolā norādīts, ka apskates mērķis ir nokopēt pieteicējas norādītās mapes, kas tika izdarīts. Pieteicēja iebildumus neizteica un piezīmes neizdarīja. Tiesas sēdē pieteicēja sākotnēji paskaidroja, ka 2017.gada 21.novembrī bija iespējams pārkopēt tikai daļu nepieciešamās informācijas, savukārt, atbildot uz tiesas jautājumu, norādīja, ka viņa policijai lūdza izsniegt informāciju steidzama projekta izpildei un policija to nodrošināja, bet par citu projektu izpildi viņa šādu lūgumu neizteica, jo iesaistījās advokāts un vairākkārt lūdza izsniegt nepieciešamo informāciju (tiesas sēdes audioieraksts 00:37:36–00:42:16).

Tā kā policija 2017.gada 21.novembrī pēc pieteicējas lūguma nodrošināja viņai nepieciešamās informācijas atgūšanu, tiesa neuzskatīja, ka šāda iespēja netiktu nodrošināta, ja pieteicēja to būtu lūgusi.

[4.7] Tiesa konstatēja, ka pieteicēja ir vērsusies policijā ar iesniegumiem un policija ir skaidrojusi, saistībā ar ko un kādēļ mantas izņemtas, veikta apskate un kādēļ izņemtā manta netiek atdota. Tā kā administratīvā pārkāpuma protokola sastādīšanai bija nepieciešams iegūt pierādījumus un izlemt jautājumu par cietušo personu

aizskartajām interesēm, kas paildzināja šo procesu, tiesa atzina, ka policija veica šīs procesuālās darbības atbilstoši kodeksā norādītajam regulējumam.

[4.8] Tiesa atsaucās uz kodeksa 260.panta otrajā daļā noteikto un norādīja, ka šajā gadījumā, lai izlemtu jautājumu par personas rīcības prettiesiskumu, bija jānoskaidro cietušās personas un tas, vai ir aizskartas viņu intereses. Tādēļ administratīvā pārkāpuma protokolu nebija iespējams sastādīt pirms cietušo personu viedokļu noskaidrošanas. Pēc administratīvā pārkāpuma protokola sastādīšanas pieteicējai tika piedāvāta iespēja iepazīties ar lietas materiāliem un sniegt paskaidrojumu, ko pieteicēja darīja lietas izskatīšanas laikā tiesā.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kurā norādīts turpmāk minētais.

[5.1] Atlīdzinājums lietā tiek prasīts sakarā ar policijas novilcināto lietas izmeklēšanu.

[5.2] Tiesa neņēma vērā, ka pieteicējai ilgstoši netika noteikts procesuālais statuss un netika sniegta informācija, lai viņa varētu iesniegt nepieciešamos dokumentus.

[5.3] Tiesa atstāja bez ievērības, ka kopš pieteicējas mantu izņemšanas 2017.gada 16.novembrī līdz pārkāpuma pārkvalifikācijai 2017.gada 18.decembrī pagāja ilgs laiks. Nav saprotams, kāpēc pārbaudēm bija nepieciešams tik ilgs laiks, un kāpēc pārkāpums tika pārkvalificēts. To, vai process par neregistrētu uzņēmējdarbību ir uzsākts pamatoti, iestāde varēja pārbaudīt pirms 2017.gada 18.decembra, kad process tika pārkvalificēts. Pārkvalifikācija apstiprina, ka sākotnēji process tika uzsākts nepamatoti un nepamatoti tika izņemta un turēta pieteicējas manta. /Persona D//Persona C/ iesniegumos bija norādes par nelegālu tipogrāfiju un nelegālu datorprogrammu izmantošanu, bet administratīvā pārkāpuma process tika uzsākts tikai par vienu no šiem apstākļiem. Tātad iestāde apzināti rīkojās nepamatoti un tas noveda pie novēlotas datorprogrammatūras pārbaudes. Ja process laicīgi tiktu uzsākts par abiem pārkāpumiem, pieteicējas tiesību aizskārums būtu mazāks.

[5.4] No sprieduma izriet, ka ilgstošā procesā ir vainojami cietušie, kuri novēloti sniedza informāciju par programmām un to izcelsmi. Tomēr nav saprotams, kādēļ nepieciešamā informācija netika nekavējoties pieprasīta pieteicējai, jo tā bija arī pieteicējas rīcībā. Procesa virzītājs nenoteica termiņu, kādā cietušajiem jāsniedz izmeklēšanai nepieciešamā informācija, bet tam bija jāveic atbilstošas darbības, lai netiktu aizskartas pieteicējas pamattiesības. Līdz ar to administratīvā pārkāpuma process tika nepamatoti novilcināts, nepamatoti aizskarot pieteicējas tiesības.

[5.5] Tiesa nepamatoti secināja, ka, atļaujot nokopēt nepieciešamo informāciju, pieteicējas tiesību aizskārums tika novērsts. Pieteicējai netika izsniegta visa saimnieciskās darbības veikšanai nepieciešamā informācija. To pierāda pieteicējas advokāta lūgumi par iekārtu un visas tajās glabātās informācijas atdošanu pieteicējai. Tiesa nevērtēja pieteicējas apsvērumus par nepieciešamību savas saimnieciskās darbības turpināšanai nomāt iekārtas laikā, kad pieteicējas iekārtas atradās iestādē.

[5.6] Tiesa nepamatoti secināja, ka policija ir skaidrojusi, kāpēc mantas tika izņemtas un netika atdotas. Policija pieteicējai nesniedza informāciju, par kuru programmu likumīgu izmantošanu pastāv šaubas. Šī policijas rīcība bija apzināta un noveda pie nepamatoti ilga administratīvā procesa.

[5.7] Tiesa nepamatoti atstāja bez ievērības tiesībsarga atzinumu un Iekšlietu ministrijas 2019.gada 12.jūnija vēstuli tiesībsargam. Šajos dokumentos secināts, ka neatkarīgi no lietas apstākļiem policijai bija laicīgi jānosaka pieteicējas procesuālais statuss un pieteicējai bija tiesības saņemt informāciju par lietas izmeklēšanu. Tiesa nav pamatojusi, kādēļ šiem secinājumiem lietā nav nozīmes.

[5.8] Pieteicējai bija tiesības sevi aizstāvēt administratīvā pārkāpuma lietas izmeklēšanas laikā un tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, taču šīs tiesības ilgstoši tika liegtas, nepamatoti nenosakot pieteicējai procesuālo statusu. Policijas pieļautie pārkāpumi ir būtiski. Administratīvā pārkāpuma lietas apstākļi nevar būt pamats procesuālo tiesību izmantošanas liegšanai.

[5.9] Lietā nav pievērsta uzmanība būtiskiem apstākļiem, kas ietekmēja administratīvā pārkāpuma lietas uzsākšanu. Pieteicējai kriminālprocesā bija noteikts cietušās statuss, bet pie atbildības tajā tika saukta persona, kura nepamatoti vērsās policijā ar iesniegumu par pieteicējas izdarītu administratīvo pārkāpumu.

[5.10] Pieteicējai netika paziņots par pārkāpuma pārkvalifikāciju, tādējādi viņai nebija iespējas sevi aizstāvēt un iesniegt nepieciešamo informāciju. Tikai daudz vēlāk policijas inspektors norādīja uz iespējamām nelegālām datorprogrammām, pieteicēja par to nezināja līdz protokola sastādīšanai.

[6] Policija paskaidrojumā par apelācijas sūdzību uztur pārsūdzētajā lēmumā norādīto pamatojumu.

[7] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 29.novembra spriedumu policijas rīcība administratīvā pārkāpuma lietā atzīta par prettiesisku un policijai uzdots atlīdzināt pieteicējai mantiskos zaudējumus 1053,30 euro un nemantisko kaitējumu 200 euro, pārējā daļā pieteikums noraidīts.

Ar Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) 2025.gada 16.jūnija spriedumu Administratīvās apgabaltiesas spriedums atcelts un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[8] Policija papildu paskaidrojumā norāda turpmāk minēto.

[8.1] Policija vairākkārt ir norādījusi uz šķēršļiem, kas liedza procesuālo statusu pieteicējai noteikt ātrāk, Senāta atziņas sakrīt ar policijas paskaidroto.

[8.2] Lietā pastāvēja abi Senāta norādītie nosacījumi pieteicējas mantas izņemšanai. Dzīvojamās mājas apskate, kuras laikā tika izņemta pieteicējas manta, tika veikta ar mājas un izņemtās mantas īpašnieka piekrišanu.

[8.3] Tas, vai pieteicēja veic neregistrētu komercdarbību, tika pārbaudīts laikā no 2017.gada 3.novembra līdz 2018.gada 17.janvārim, šis izmeklēšanas laiks nav nesamērīgi ilgs. Kopš 2018.gada 17.janvāra tika izmeklēta lieta par kodeksa 155.8pantā paredzēto pārkāpumu, par kvalifikācijas maiņu pieteicējai tika paziņots 2018.gada 7.februārī. Otrs pārkāpums tika izmeklēts salīdzinoši ilgi, taču izmeklēšanas ilgums bija saistīts ar nepieciešamību iegūt pierādījumus un to iegūšanas process ieilga no policijas neatkarīgu apstākļu dēļ. Arī pieprasot pieteicējai paskaidrojumus, policijai to ticamība būtu jāpārbauda, pieprasot datorprogrammu izstrādātāju atzinumu. Turklāt informācijas pieprasīšana pieteicējai būtu procesuāls pārkāpums, jo pieteicējai bija tiesības neliecināt pret sevi. Pieteicējai pēc pārkāpuma kvalifikācijas maiņas bija tiesības iesniegt pierādījumus pēc savas iniciatīvas. Tātad lietas izskatīšana netika novilcināta.

[8.4] Vērtējot 2017.gada 16.novembrī notikušās datortehnikas izņemšanas sekas, jāņem vērā, ka pieteicējai bija iespēja 2017.gada 21.novembrī nokopēt nepieciešamo informāciju, kas mazināja īpašumtiesību ierobežojuma sekas. Vēlāk pieteicēja šādus lūgumus nepieteica. Kodeksa 155.8pantā paredzētā pārkāpuma gadījumā datortehnika ir pārkāpuma izdarīšanas rīks, kas ir konfiscējams, tādējādi datortehnika pieteicējai netika atdota pamatoti. Iejaukšanās pieteicējas tiesībās bija pamatota, jo tā bija paredzēta likumā (kodeksa 23.panta pirmās daļas 4.punkts, 24.pants, 28.panta pirmā daļa, 304. un 305.pants) un tika nodrošināts taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības interesēm un pienākumu aizsargāt pieteicējas tiesības (pieteicējai tika nodrošināta iespēja nokopēt nepieciešamo informāciju).

[8.5] Lieta tika sagatavota izskatīšanai saprātīgā termiņā. Pieteicējai lietā nebija noteikts procesuālais statuss, taču viņai bija nodrošinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību saistībā ar viņas mantas izņemšanu un glabāšanu. To apliecina lietā esošā sarakste starp policiju un pieteicēju (viņas aizstāvjiem).

[9] Tiesas sēdē pieteicēja uzturēja apelācijas sūdzību un lūdza pieteikumu apmierināt, bet policijas pārstāvis apelācijas sūdzību neatzina un lūdza pieteikumu noraidīt.

Motīvu daļa

[10] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējai ir atlīdzināmi mantiskie zaudējumi 9093,07 euro un nemantiskais kaitējums 7000 euro sakarā ar policijas pieļautiem procesuāliem pārkāpumiem administratīvā pārkāpuma lietvedībā.

Senāts 2025.gada 16.jūnija spriedumā Nr.SKA34/2025 izskatāmajā lietā ir norādījis uz izskatāmās lietas tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem, kas Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 29.novembra spriedumā nav pilnvērtīgi pārbaudīti un izvērtēti. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu tiesību normu interpretācija (tulkojums), kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna. Minētais nozīmē, ka apgabaltiesai izskatāmajā lietā ir pienākums ievērot Senāta 2025.gada 16.jūnija spriedumā ietvertos secinājumus par piemērojamo tiesību normu interpretāciju.

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Senāta spriedumā izskatāmajā lietā ir norādīti apsvērumi par pieteicējas procesuālo statusu administratīvā pārkāpuma lietā, pieteicējai piederošo mantu izņemšanu, administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas novilcināšanu, administratīvā pārkāpuma lietas piekritību un pieteicējas īpašuma tiesību aizskāruma vērtējumu. Administratīvā apgabaltiesa, izvērtējusi lietā esošos pierādījumus un lietas dalībnieku argumentus, secina, ka pirmās instances tiesas spriedumā ir pareizi izvērtēta lielākā daļa no pieteicējas argumentiem, par ko Senāts izteicies 2025.gada 16.jūnija spriedumā. Administratīvā apgabaltiesa secina, ka minētais pirmās instances tiesas pamatojums (šā sprieduma 4.1.—4.6. un 4.8.punkts) ir pareizs, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa tam pievienojas un atkārtoti to nenorāda.

[12] Senāta spriedumā par pieteicējas procesuālo statusu administratīvā pārkāpuma lietā ir norādīts, ka atbilstoši kodeksa 238.1panta pirmajā daļā, 246.panta pirmajā daļā un 248.panta pirmajā daļā noteiktajam administratīvā pārkāpuma lietvedība uzsākama tūlīt pēc tam, kad pilnvarotā persona saņem ziņas par iespējamo pārkāpumu. Tomēr, ja administratīvā pārkāpuma lietvedība ir uzsākta par faktu un pie administratīvās atbildības saucamā persona kļūst zināma tikai pēc tam, kad ir uzsākta administratīvā pārkāpuma lietvedība, atbilstoši kodeksa regulējumam pie administratīvās atbildības saucamās personas statuss var tikt piešķirts vēlāk, noformējot administratīvā pārkāpuma protokolu. Kodekss precīzi nenosaka brīdi, kad noformējams administratīvā pārkāpuma protokols, ja tas nav noformēts 238.1panta pirmā daļā noteiktajā termiņā. Tomēr, apsverot, vai protokola noformēšana būtu iespējama un lietderīga tikai tā iemesla dēļ, lai piešķirtu personai pie administratīvās atbildības saucamās personas statusu, jāņem vērā administratīvā pārkāpuma protokola būtība un loma administratīvā pārkāpuma lietvedībā. Administratīvā pārkāpuma protokolā ir jānorāda gan konkrēta pie administratīvās atbildības saucamā persona – pārkāpuma izdarītājs –, gan arī kādas tieši personas prettiesiskās darbības veido konkrēto administratīvo pārkāpumu. Kamēr šie apstākļi nav noskaidroti, administratīvā pārkāpuma protokola noformēšana nav iespējama (Senāta sprieduma 8.un 9.punkts).

Administratīvā pārkāpuma lietvedība sākotnēji tika ierosināta par kodeksa 166.2pantā paredzēto pārkāpumu (neregistrēta uzņēmējdarbība) un šī pārkāpuma subjekts var būt gan fiziska, gan juridiska persona. /Persona D/ iesniegumā, kas policijā tika saņemts 2017.gada 26.oktobrī (lietas 3.sējuma 13.lapa), bija norādīts, ka pieteicēja veic nelegālu uzņēmējdarbību grupā ar citu fizisku personu un izmantojot bezpeļņas organizāciju, kā arī Nīderlandē reģistrētu domēnu, bet ienākumi no nelegālās uzņēmējdarbības tiek slēpti, izmantojot citu personu bankas kontus. Ņemot vērā minēto, policijai bija jāpārbauda šajā iesniegumā norādītie apstākļi par pārkāpumā iesaistītajām personām, tāpēc tai nebija pamata administratīvā pārkāpuma lietvedības uzsākšanas brīdī pieteicējai noteikt pie administratīvās atbildības saucamās personas statusu.

2018.gada 17.janvārī iespējamais pārkāpums tika pārkvalificēts un lieta tika izmeklēta par kodeksa 155.8pantā paredzēto pārkāpumu (autortiesību vai blakustiesību pārkāpšana). Apgabaltiesa norāda, ka arī attiecībā uz šo pārkāpumu policijai bija jāiegūst pierādījumi, jānoskaidro cietušās personas un jāiegūst viņu paskaidrojumi. Pieteicēja norāda, ka policijai nepieciešamo informāciju varēja sniegt viņa. Taču arī gadījumā, ja pieteicēja policijai sniegtu informāciju, policijai pieteicējas paskaidrojumu ticamība būtu jāpārbauda.

Līdz ar to nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka policija ir pieļāvusi procesuālu pārkāpumu, pieteicējai jau sākotnēji nenosakot pie administratīvās atbildības saucamās personas statusu.

[13] Senāta spriedumā attiecībā uz pieteicējas argumentu par lietas izskatīšanas novilcināšanu norādīts, ka administratīvā pārkāpuma lietas sagatavošana izskatīšanai ir policijas kompetencē ietilpstoša valsts pārvaldes darbība, kuras izpildē amatpersonām ir plaša rīcības brīvība noteikt, ar kādiem procesuāliem līdzekļiem un kādā kārtībā tiks sasniegts administratīvā pārkāpuma lietvedības mērķis savlaicīgi, vispusīgi, pilnīgi un objektīvi noskaidrot katras lietas apstākļus. Tādēļ tas vien, ka ir iespējams pakļaut kritikai kādas atsevišķas procesuālās darbības nepieciešamību vai izvirzīt pieņēmumu, ka cita procesuālā darbība būtu efektīvāka, nav pietiekams pamats konstatēt rīcības brīvības izmantošanas kļūdu. Administratīvā pārkāpuma lietvedībā pierādīšanas pienākums gulstas uz iestādi (kodeksa 243.panta otrā daļa), un kā pierādījumus tā var izmantot tikai ticamas, attiecināmas un pieļaujamas ziņas pa faktiem (kodeksa 243.panta piektā daļa). Tādēļ par pamatotu atzīstams policijas arguments, ka pieteicējas iesniegti pierādījumi neatbrīvotu procesa virzītāju no kodeksa 243.panta astotajā daļā noteiktā pienākuma novērtēt šo pierādījumu ticamību, pieprasot attiecīgu atzinumu no datorprogrammu izstrādātājiem (Senāta sprieduma 13.punkts).

Kā pamatoti konstatēja pirmās instances tiesa, policijai bija jāiegūst nepieciešamā informācija no cietušajām personām. Un kā jau norādīts iepriekš, arī gadījumā, ja pieteicēja policijai sniegtu viņas rīcībā esošo informāciju, tā policijai būtu jāpārbauda, citstarp pieprasot attiecīgu atzinumu no datorprogrammu izstrādātājiem. Līdz ar to nav pamata apšaubīt, ka policijai bija tiesības pēc saviem ieskatiem iegūt lietā nepieciešamos pierādījumus.

[14] Senāta spriedumā attiecībā uz pieteicējas argumentu par viņas īpašuma tiesību aizskārumu norādīts, ka jautājums par pieteicējai izņemtās datortehnikas glabāšanu ir aplūkojams atsevišķi no jautājuma par datortehnikas izņemšanu (sal. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2024.gada 24.oktobra sprieduma lietā “N.B. pret Latviju”, iesnieguma Nr.7101/17, 13.punkts). Tātad tas vien, ka datortehnikas izņemšana, iespējams, ir bijusi tiesiska, principā neizslēdz iespēju konstatēt tiesību uz īpašumu nepamatotu ierobežojumu tā iemesla dēļ, ka personai ilgstoši bija liegtas tiesības piekļūt izņemtajai datortehnikai.

Senāts atgādināja, ka Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības nav absolūtas, tās atbilstoši Satversmes 116.pantam var tikt ierobežotas likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Tas nozīmē, ka iejaukšanās personas tiesībās var būt attaisnojama, ja tā ir noteikta ar likumu, atbilst leģitīmam mērķim un ir nodrošināts taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības vispārējām interesēm un pienākumu aizsargāt indivīda tiesības. Tomēr, kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, taisnīgs līdzsvars nebūs sasniegts, ja skartajai personai jācieš pārmērīgs slogs (2025.gada 27.februāra sprieduma lietā “Krievija pret Latviju”, iesnieguma Nr.31381/17, 21.punkts).

Ņemot vērā minēto, Senāts norādīja, ka tiesai ir jāvērtē, vai datortehnikas izņemšana un tās turpmāka glabāšana bija noteikta ar likumu un vērsta uz leģitīma mērķa sasniegšanu un vai tika nodrošināts taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības un indivīda interesēm. Ja tiesa secina, ka datortehnikas izņemšana un glabāšana bija noteikta ar likumu un vērsta uz leģitīma mērķa sasniegšanu, apsverams, vai administratīvā pārkāpuma lietas sagatavošana izskatīšanai ir veikta saprātīgā termiņā, paturot prātā, ka personai, kuras īpašuma tiesībās ir notikusi iejaukšanās, nav noteikts procesuālais statuss un tā nevar pilnvērtīgi realizēt tiesības uz aizstāvību. Apsverams arī tas, vai konkrētajos apstākļos – neesot noteiktam procesuālajam statusam administratīvā pārkāpuma lietā – pieteicējai bija nodrošinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību saistībā ar mantas izņemšanu un glabāšanu. Tāpat vērtējams, vai izņemtā datortehnika tika izmantota pieteicējas saimnieciskās darbības veikšanai un vai datortehnikas glabāšana tādējādi ir radījusi pieteicējai būtisku apgrūtinājumu (Senāta sprieduma 18. un 19.punkts).

Ņemot vērā minēto, apgabaltiesai ir jāvērtē pieteicējai izņemtās datortehnikas izņemšana un glabāšana.

[15] Administratīvā apgabaltiesa saistībā ar datortehnikas izņemšanu pieteicējai un administratīvā pārkāpuma lietvedības gaitu konstatē šādus turpmāk minētos lietas apstākļus.

2017.gada 16.novembrī dzīvojamās mājas /Adrese A/, apskates laikā tika izņemts procesors Nr.07102008NDD01EB, procesors Nr.01163494002677 un ārējais cietais disks ar uzrakstu "Xblitz" (lietas 3.sējuma 35.–42.lapa).

2017.gada 21.novembrī noformēts apskates protokols par datora sistēmbloka Nr.07102008NDD01EB apskati (lietas 3.sējuma 48.–56.lapa) šis apskates laikā pēc pieteicējas norādījumiem viņas vajadzībām tika nokopētas datnes un mapes.

2017.gada 24.novembrī noformēts apskates protokols par ierīces Xblitz apskati (lietas 3.sējuma 57.–61.lapa) un konstatēts, ka šo ierīci dators neatpazīst kā datu nesēju un tā ir portatīva lādēšanas ierīce.

2017.gada 7.decembrī noformēts apskates protokols par datora sistēmbloka Nr.01163494002677 apskati (lietas 3.sējuma 62.–71.lapa), izgatavota tā spoguļkopija.

2017.gada 12.decembrī noformēts apskates protokols par datora sistēmbloka Nr.07102008NDD01EB papildu apskati (lietas 3.sējuma 72.–91.lapa), lai konstatētu tajā instalētās programmas, kā arī izgatavota tā spoguļkopija.

Pieteicēja 2017.gada 6.decembrī vērsās policijā ar iesniegumu (lietas 1.sējuma 14.lapa), norādot, ka izņemtos datorus lieto viņa un dēls, viņa lūdza tos atdot. Ar policijas inspektora 2017.gada 7.decembra lēmumu (lietas 1.sējuma 186.lapa) šis lūgums noraidīts, jo datori nav izņemti kriminālprocesa ietvaros.

Policijas inspektora 2017.gada 18.decembra dienesta ziņojumā (lietas 3.sējuma 92.lapa) norādīts, ka 2017.gada 16.novembrī dzīvojamajā mājā /Adrese A/, izņemto datoru apskates laikā noskaidrots, ka tajos instalētas vairākas komerciāla statusa programmas, iespējams, pārkāpjot kodeksa 55.8pantā (autortiesību vai blakustiesību pārkāpšana) noteikto.

Pieteicēja 2017.gada 18.decembrī vērsās policijā ar iesniegumu (lietas 3.sējuma 97.lapa), lūdzot sniegt informāciju par administratīvā pārkāpuma lietvedību un viņas statusu, kā arī atdot izņemtos datorus.

2017.gada 21.decembrī pieteicējai sniegta atbilde (lietas 1.sējuma 16.lapa), ka izņemtā datortehnika viņai netiks atdota līdz galīgā lēmuma pieņemšanai 2017.gada 3.novembrī uzsāktajā administratīvā pārkāpuma lietā pēc kodeksa 166.2panta par iespējamu uzņēmējdarbību bez reģistrācijas (nelikumīga tipogrāfija). Pēc pierādījumu iegūšanas minētajā lietā tiks lemts jautājums par pieteicējas statusa noteikšanu.

2018.gada 5.janvārī pieteicēja vērsās Valsts policijā ar lūgumu (lietas 3.sējuma 100.lapa) izsniegt vietas apskates un mantu izņemšanas protokolu kopijas, kā arī dot iespēju iepazīties ar lietas materiāliem. 2018.gada 9.janvārī pieteicējai sniegta atbilde (lietas 3.sējuma 101.lapa), ka viņai nav noteikts procesuālais statuss administratīvā pārkāpuma lietā, tāpēc lūgums tiek noraidīts. Pieteicēja informēta, ka pēc pierādījumu iegūšanas tiks lemts jautājums par procesuālā statusa noteikšanu.

Pieteicējas advokāts 2018.gada 10.janvāra iesniegumā policijai (lietas 3.sējuma 103.–105.lapa) citstarp lūdza atdot pieteicējai izņemtos datorus, izskaidrot pieteicējas procesuālo statusu lietā un izsniegt administratīvā pārkāpuma lietas materiālu kopijas.

Pieteicējas pārstāvis 2018.gada 11.janvārī vērsās ar iesniegumu Jelgavas prokuratūrā (lietas 3.sējuma 110.–114.lapa), lūdzot pārbaudīt policijas rīcību administratīvā pārkāpuma lietā.

Policija 2018.gada 7.februāra vēstulē (lietas 3.sējuma 117.–118.lapa) informēja pieteicēju, ka 2017.gada 3.novembrī tika uzsākta administratīvā pārkāpuma lieta pēc kodeksa 166.2panta par faktu, ka /Adrese A/, iespējams, tiek veikta uzņēmējdarbība bez reģistrācijas (nelikumīga tipogrāfija). Administratīvā pārkāpuma vietas apskate 2017.gada 16.novembrī notika, klātesot šīs dzīvojamās mājas īpašniekam un ar mājas īpašnieka atļauju tika izņemti datori (administratīvā pārkāpuma izdarīšanas rīki). Datoru apskates laikā konstatēts, ka tajos instalētas vairākas komerciālā statusa programmas, iespējams, pārkāpjot kodeksa 155.8pantā noteiktās prasības. Pieteicēja nav pie administratīvās atbildības saucamā persona, tāpēc viņai nav tiesību iepazīties ar lietas materiāliem. Jautājums par autortiesību un blakustiesību pārkāpuma objektiem un to nesējiem tiks lemts galīgā lēmuma pieņemšanas laikā.

2018.gada 29.jūnijā pieteicējai noformēts administratīvā pārkāpuma protokols (lietas 3.sējuma 10.lapa) par kodeksa 155.8pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanu.

Pieteicēja 2018.gada 29.jūnijā parakstījās (lietas 3.sējuma 143.lapa) par to, ka ir saņēmusi izņemto ārējo lādētāju Xblitz.

Ar Zemgales rajona tiesas tiesneša 2018.gada 10.septembra lēmumu (lietas 3.sējuma 180.–184.lapa) izbeigta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības pēc kodeksa 155.8panta, jo ir iestājies noilgums personas saukšanai pie administratīvās atbildības. Šajā lēmumā nolemts atdot abus pieteicējai 2017.gada 16.novembrī izņemtos datoru sistēmblokus.

Polijas 2018.gada 9.oktobra vēstulē tiesai (lietas 3.sējuma 187.lapa) norādīts, ka abi datoru sistēmbloki pieteicējai ir atdoti 2018.gada 5.oktobrī.

No iepriekš norādītā izriet, ka pieteicēja abus izņemtos datorus nevarēja izmantot laikā no 2017.gada 16.novembra līdz 2018.gada 5.oktobrim, bet ārējo lādēšanas ierīci viņa nevarēja izmantot laikā no 2017.gada 16.novembra līdz 2018.gada 29.jūnijam.

[16] Senāta spriedumā attiecībā uz pieteicējai piederošo mantu izņemšanu norādīts, ka no kodeksa 252., 256.1 un 257.pantā noteiktā izriet, ka mantu, kas uzskatāma par pārkāpuma priekšmetu vai izdarīšanas rīku, kompetentās amatpersonas var izņemt, lai novērstu tiesiski aizsargātu interešu apdraudējumu vai nodrošinātu administratīvā pārkāpuma izmeklēšanai nepieciešamos pierādījumus. Mantu izņemšana var tikt veikta citas procesuālās darbības – administratīvā pārkāpuma vietas apskates – laikā, un tiesību normas neizvirza pie administratīvās atbildības saucamās personas vai mantas īpašnieka klātbūtni kā obligātu priekšnoteikumu minētās procesuālās darbības veikšanai. Konkrētajā gadījumā, kā to pamatoti kasācijas sūdzībā norādījusi policija, dzīvojamās mājas apskate, kuras laikā tika izņemta pieteicējas manta, tika veikta ar mājas īpašnieka piekrišanu (Senāta sprieduma 12.punkts).

Ņemot vērā šos Senāta secinājumus, Administratīvā apgabaltiesa pieteicējas argumentu par viņas mantu nepamatotu izņemšanu bez viņas klātbūtnes uzskata par nepamatotu. Pieteicēja nav norādījusi uz īpašiem apstākļiem, kuru dēļ mantu izņemšana varēja notikt tikai viņas klātbūtnē. Apgabaltiesa atzīst, ka datortehnika pieteicējai tika izņemta atbilstoši kodeksā noteiktajai kārtībai.

Kodeksa 257.panta pirmā daļa citstarp noteic, ka izņemtās mantas līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā tiek glabātas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Tātad atbilstoši šim regulējumam pieteicējai izņemtā datortehnika bija uzglabājama līdz stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā.

Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka datortehnikas izņemšana un glabāšana bija vērsta uz leģitīma mērķa sasniegšanu, jo tādā veidā tiek nodrošināts, ka administratīvā pārkāpuma lietā esošie pierādījumi netiek iznīcināti vai mainīti. Datortehnika šajā gadījumā tika izņemta kā administratīvā pārkāpuma rīks un tās izņemšana garantēja, ka tajā esošā informācija, tostarp datorprogrammas, paliks neskartas līdz lietas izskatīšanas pabeigšanai, un, ja nepieciešams, ekspertīzes veikšanai, lai pareizi noskaidrotu lietas apstākļus.

Vienlaikus, vērtējot datortehnikas izņemšanas un glabāšanas samērīgumu, nevar neņemt vērā pieteicējas norādīto par viņas īpašuma tiesību aizskārumu. Proti, viens no izņemtajiem datoriem tika izmantots pieteicējas darba vajadzībām, bet otru datoru izmantoja pieteicējas bērns.

Policija norāda, ka pieteicējai tika nodrošināta iespēja 2017.gada 21.novembrī nokopēt darbam nepieciešamo informāciju, tāpēc viņas īpašuma tiesību aizskārumš nebija būtisks. Administratīvā apgabaltiesa tam nepiekrīt. Pieteicēja ne tikai norāda, ka sakarā ar datora izņemšanu viņai nebija nepieciešamās programmatūras, dizaina paraugu, maketu, fotogaleriju un citu failu, bet arī norāda, ka viņai nebija paša datora, kurā strādāt ar datorā uzglabātajiem datiem. Tādējādi pieteicēja kā Valsts ieņēmumu dienestā reģistrēta saimnieciskās darbības veicēja savā datorā vairs nevarēja izpildīt vairākus pieņemtos pasūtījumus un bija spiesta nomāt citu datoru, lai turpinātu savu saimniecisko darbību.

Ņemot vērā minētos pieteicējas paskaidrojumus, Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka vairāk kā desmit mēnešus liedzot pieteicējai iespēju izmantot personīgo datoru saimnieciskās darbības veikšanai, nav ticis nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp sabiedrības interesēm uz administratīvā pārkāpuma lietas izmeklēšanu un pieteicējas interesēm. Policija norāda, ka izņemtos datorus lietas izmeklēšanas laikā tā nevarēja atdot pieteicējai, jo gadījumā, ja pieteicēja tiktu atzīta par vainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, datori būtu jākonfiscē.

Taču policijas rīcība, ilgstoši noskaidrojot administratīvā pārkāpuma lietas apstākļus un administratīvā pārkāpuma lietu nododot izskatīšanai tiesai novēloti, neliecina par policijas patiesu ieinteresētību efektīvi īstenot konkrēto administratīvā pārkāpuma procesu. Kā apgabaltiesa konstatēja iepriekš, policijai bija tiesības administratīvā pārkāpuma lietu izmeklēt tik ilgi un tādā veidā, kā tas policijas ieskatā bija nepieciešams. Taču vienlaikus policijai bija jārīkojas tādējādi, lai nerastos pārmērīgs pieteicējas īpašuma tiesību aizskārumu.

Lietā noskaidrots, ka 2017.gada 7.un 12.decembrī tika izgatavotas abu izņemto datoru sistēmbloku spoguļkopijas. Līdz ar to, apzinoties, ka lietus apstākļu pilnīga noskaidrošana var aizņemt ilgāku laiku, policija turpmākajā lietas izmeklēšanā nelicencētu programmu izmantošanu varēja pārbaudīt no izgatavotajām spoguļkopijām, bet izņemtos datorus varēja atdot pieteicējai, lai novērstu turpmāku ilgstošu pieteicējas īpašumtiesību aizskārumu. Apgabaltiesa uzskata, ka pieteicējai nebija nodrošinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību saistībā ar mantas izņemšanu un glabāšanu, jo visi pieteicējas un viņas aizstāvja iesniegumi, kuros tika lūgts atdot izņemtos datorus, tika noraidīti.

Turklāt attiecībā uz ierīci Xblitz jau 2017.gada 24.novembra apskatē tika konstatēts, ka tā ir nevis datu nesējs, bet portatīva lādēšanas ierīce. Taču neraugoties uz to, šī ierīce pieteicējai tika atdota tikai pēc septiņiem mēnešiem – 2018.gada 29.jūnijā. Policija nekādi nav izskaidrojusi, kāpēc minētā ierīce pieteicējai tika nodota tik novēloti.

Apgabaltiesa ņem arī vērā, ka līdz 2018.gada 29.jūnijam pieteicējai lietā nebija noteikts nekāds procesuālais statuss un tāpēc viņa pilnvērtīgi nevarēja īstenot savas tiesības uz aizstāvību. Tādējādi izņemtās datortehnikas ilgstošā uzglabāšana būtiski apgrūtināja pieteicēju.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, apgabaltiesa secina, ka, glabājot pieteicējai izņemto datortehniku, nepamatoti tika ierobežotas pieteicējas īpašuma tiesības, kas ir uzskatāms par policijas pieļautu procesuālu pārkāpumu, tāpēc tālāk ir jāvērtē pieteicējas prasījums par atlīdzinājumu.

[17] Pieteicēja lūdz atlīdzināt nemantisko kaitējumu 7000 euro.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka 2026.gada 1.jūnijā ir stājušies spēkā Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2026.gada 14.maija grozījumi. Kaitējuma atlīdzināšanas likuma pārejas noteikumu 7.punkts noteic, ka iesniegumu vai pieteikumu par kaitējuma atlīdzināšanu, kas lēmējiestādē vai tiesā saņemts līdz 2026.gada 31.maijam, lēmējiestāde un tiesa izskata atbilstoši šā likuma regulējumam, kas bija spēkā līdz minētajam datumam. Līdz ar to, izskatot pieteicējas prasījumus par atlīdzinājumu, apgabaltiesa šajā lietā piemēro Kaitējuma atlīdzināšanas likuma regulējumu, kas bija spēkā līdz 2026.gada 31.maijam.

[18] Saskaņā ar Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 7.pantu tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes nepamatoto rīcību un privātpersonai nodarīto kaitējumu pastāv tieša cēloņsakarība. Tā kā administratīvā pārkāpuma lietvedības laikā policija nepamatoti ilgi glabāja pieteicējai izņemto datortehniku, starp policijas nepamatoto rīcību un pieteicējas norādīto kaitējumu pastāv cēloņsakarība.

[19] Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 8.pants noteic, ka privātpersona ir līdzatbildīga par tādu kaitējumu, kura rašanos izraisījusi tās rīcība administratīvā pārkāpuma lietvedības laikā, apzināti uzņemoties citas personas vainu par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu vai citādi apzināti izraisot kaitējuma rašanos.

Policija norāda, ka pieteicēja ir līdzatbildīga par viņai nodarīto kaitējumu, jo viņa nesadarbojās ar policiju, neiesniedza tai paskaidrojumus un pierādījumus par datorprogrammu legālu izcelsmi.

Administratīvā apgabaltiesa šo viedokli uzskata par nepamatotu. Pieteicējai administratīvā pārkāpuma lietā līdz 2018.gada 29.jūnijam nebija noteikts nekāds statuss, līdz ar to pieteicējai nebija pienākuma sniegt policijai paskaidrojumus administratīvā pārkāpuma lietā. Turklāt policijas paskaidrojumi par pieteicējas pienākumu sniegt paskaidrojumus ir pretrunīgi, jo policija citstarp norāda, ka informācijas pieprasīšana pieteicējai būtu procesuāls pārkāpums un pieteicējai bija tiesības neliecināt pret sevi.

No lietas materiāliem izriet, ka paskaidrojumi administratīvā pārkāpuma lietā pieteicējai tika prasīti tikai 2018.gada 29.jūnijā, kad tika sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols. Pieteicēja norādīja (lietas 3.sējuma 144.lapa), ka paskaidrojumus nesniegs, jo viņai nav izsniegtas lietas materiālu kopijas un nav saprotams, par ko jāsniedz paskaidrojumi.

Tā kā pieteicēja tika aicināta sniegt paskaidrojumus pirms iepazīšanās ar lietas materiāliem, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējai bija tiesības šajā brīdī atteikties sniegt paskaidrojumus, jo pieteicējai nebija pilnīga priekšstats, par ko tieši ir jāsniedz paskaidrojumi. Tātad policija nepamatoti norāda, ka pieteicēja nav sadarbojusies un nav sniegusi paskaidrojumus. No Zemgales rajona tiesas 2018.gada 10.septembra lēmumā norādītā (lietas 3.sējuma 183.lapa) izriet, ka pieteicēja tiesā iesniedza dokumentus par datorprogrammu iegādi. Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa nekonstatē pieteicējas līdzatbildību par viņas norādīto kaitējumu.

[20] Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 11.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka nemantiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ kriminālprocesā vai administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarīts fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas. Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 9.panta otrā daļa noteic, ka faktus, kas apliecina nemantiskā kaitējuma nodarīšanu, pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt, kā izpaudies tās nemantisko tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, un pamatot atlīdzības apmēru.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmā daļa noteic, ka nemantisko kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcības raksturu, apsūdzības smagumu, kriminālprocesa ilgumu, fiziskās personas personību un rīcību, līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Šā panta otrā daļa noteic, ka nemantisko kaitējumu atlīdzina, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams, vai nav adekvāti, atvainojoties vai samaksājot atbilstīgu atlīdzību.

Tādējādi, lai piešķirtu atlīdzinājumu, ir jākonstatē pieteicējas interešu aizskāruma radītās nelabvēlīgās nemantiskās sekas un jāvērtē aizskarto tiesību nozīmīgums un konkrētā aizskāruma smagums.

Jēdziens nelabvēlīgas sekas nozīmē objektīvi novērtējamu prettiesiskās darbības nelabvēlīgo ietekmi uz privātpersonu. Proti, nelabvēlīgās sekas ir objektīvi konstatējami fakti, kuri nelabvēlīgi ietekmē personu (sk. Danovskis E. Nemantiskā kaitējuma jēdziens administratīvajās tiesībās, Jurista vārds, 2018.gada 20.marts, Nr.12 (1018)).

Administratīvā apgabaltiesa iepriekš konstatēja, ka pieteicējai vairāk kā desmit mēnešus tika liegta iespēja izmantot savus personīgo datorus saimnieciskās darbības veikšanai, tāpēc lietā netika nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp sabiedrības interesēm uz administratīvā pārkāpuma lietas izmeklēšanu un pieteicējas interesēm. Konstatēts arī, ka pieteicējai vairāk kā pusgadu nepamatoti netika atdota izņemtā portatīvā lādēšanas ierīce. Tādējādi pieteicējai nebija nodrošinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību saistībā ar izņemtās mantas glabāšanu. Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka tas ir atzīstams par būtisku pārkāpumu administratīvā pārkāpuma lietvedībā, jo ilgstoši tika aizskartas pieteicējai Satversmes 105.pantā garantētās tiesības uz īpašumu. Tādējādi lietā ir konstatējams tiesisks pamats nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai.

Nosakot atlīdzināmā nemantiskā kaitējuma apmēru, ir jāņem vērā citās līdzīgās lietās piešķirtā nemantiskā kaitējuma apmērs un kritēriji, pēc kādiem tas noteikts.

Administratīvajā lietā Nr.A420229216 pieteicējam tika noteikts 300 euro nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums sakarā ar administratīvā pārkāpuma lietā pamatoti izņemtu pieteicēja mantu (fotokameras un plaukstdatora) ilgstošu neatdošanu. Šajā spriedumā konstatēts, ka minētās mantas pieteicējam nepamatoti netika atdotas 11 mēnešus pēc to izņemšanas.

Administratīvajā lietā Nr.A420162817 tiesa atzina, ka par pieteicējam izņemtā mobilā telefona pazaudēšanu pietiekams ir iestādes noteiktais 250 euro nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums.

Administratīvajā lietā Nr.A420184123 pieteicējam tika noteikts 400 euro atlīdzinājums, jo vienu gadu divus mēnešus un 20 dienas netika izpildīts tiesas spriedums par lietisko pierādījumu krimināllietā (trīs datoru

sistēmbloku) atdošanu pieteicējam.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir noteikusi 1600 euro atlīdzinājumu lietā, kurā viens no kriminālprocesā izņemtajiem datoriem pieteicējai tika atdots trīs gadus un septiņus mēnešus pēc tā izņemšanas (2025.gada 27.februāra spriedums lietā “Krieviņa v. Latva”, iesnieguma Nr.31381/17).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir noteikusi 5200 euro atlīdzinājumu par to, ka pret citu personu ierosinātā kriminālprocesā izņemts serveris tika glabāts sešus mēnešus un netika izmantots izmeklēšanas vajadzībām, bet iesniedzējs līdz izņemšanai to bija izmantojis savai profesionālajai darbībai. Šajā lietā papildus tika konstatēts arī iesniedzēja vārda brīvības pārkāpums (2020.gada 12.oktobra spriedums lietā “Pendov v. Bulgārija”, iesnieguma Nr.44229/11).

Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka izskatāmās lietas apstākļi ir tuvāki pirmajā trijās no iepriekš norādītajiem lietām konstatētajiem apstākļiem, jo iepriekš norādītajās Eiropas Cilvēktiesību tiesā izskatītajās lietās vienā gadījumā tika konstatēts daudz ilgstošāks pārkāpums, nekā izskatāmajā lietā, bet otrā gadījumā tika konstatēti divi pārkāpumi. Vienlaikus ņemams vērā, ka lietā nav pierādījumu tam, ka pieteicējas datorā esošajai privātajai informācijai būtu piekļuvušas nepiederošas personas, kā to pamatoti konstatēja pirmās instances tiesa, līdz ar to pieteicējai nodarīto nemantisko kaitējumu nav pamata vērtēt kā smagu. Lietā nav arī pierādījumu tam, kas kaut netieši liecinātu par to, ka pieteicēja kā saimnieciskās darbības veicēja būtu zaudējusi reputāciju. Pieteicēja dažas dienas pēc datoru izņemšanas noslēdza līgumu par cita datora nomu un no izņemtā datora viņai tika nokopēta nepieciešamā informācija, tādējādi pieteicējai bija iespēja turpināt savu saimniecisko darbību.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, Administratīvā apgabaltiesa šajā lietā par atbilstīgu uzskata atlīdzinājumu 400 euro apmērā, bet pārējā daļā pieteicējas prasījums par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu ir noraidāms.

[23] Pieteicēja lūdz atlīdzināt mantiskos zaudējumus 798,60 euro par datortehnikas nomu. Pieteicēja norāda, ka bez izņemtās datortehnikas viņai nevarēja izpildīt pasūtījumus un bija spiesta datortehniku nomāt. Izņemtajā datorā bija darbam nepieciešamā informācija, bez kuras pieteicēja bija spiesta atteikties no vairāku līgumu izpildes un neguva ienākumus.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 10.panta pirmā daļa noteic, ka zaudējums šā likuma izpratnē ir mantiski novērtējams pametums, kas privātpersonai radies iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ kriminālprocesā vai administratīvo pārkāpumu lietvedībā.

Lietā konstatēts, ka pieteicēja nodarbojas ar saimniecisko darbību, kuras veikšanai objektīvi ir nepieciešama datortehnika. Pieteicēja laikā no 2017.gada 18.novembra līdz 2018.gada 18.oktobrim ir nomājusi datortehniku, par ko samaksājusi 798,60 euro (lietas 1.sējuma 27.lapa). Tā kā pieteicējai datortehnika bija izņemta laikā no 2017.gada 16.novembra līdz 2018.gada 5.oktobrim, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja ir pierādījusi mantiskos zaudējumus 798,60 euro apmērā par viņas saimnieciskajai darbībai nepieciešamās datortehnikas nomu un tie ir atlīdzināmi.

[21] Pieteicēja lūdz atlīdzināt atrauto peļņu kopumā 7396,25 euro apmērā. Pieteicēja norāda, ka viņa nevarēja izpildīt 2017.gada 8. un 9.novembrī noslēgtos pakalpojumu līgumus par vienreizējiem darbiem, kā arī 2011.gada 25.maija līgumu par ikmēneša darbiem.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 10.panta otrā daļa noteic, ka, aprēķinot zaudējumu, ņem vērā arī atrauto peļņu, ja privātpersona spēj pierādīt, ka notikumu parastās attīstības gaitā peļņa tiktu gūta.

Izvērtējot pieteicējas prasījumu par atrauto peļņu, Administratīvā apgabaltiesa ņem vērā, ka 2017.gada 21.novembrī uz pieteicējas iesniegtā cietā diska viņas klātbūtnē no izņemtā pieteicējas datora tika nokopēta informācija, kuru pieteicēja lūdza nokopēt, lai šo informāciju tālāk izmantotu savām vajadzībām. Tātad pieteicējai bija iespēja iegūt visu nepieciešamo informāciju, kas tika glabāta izņemtajā datorā. Līdz ar to apgabaltiesa atzīst, ka datortehnikas izņemšana nevarēja radīt pieteicējai mantiskos zaudējumus, ko veido atrautā peļņa. Apgabaltiesa piekrīt pieteicējai tiktāl, ka viņas darbam nepieciešamā datora izņemšana varēja apgrūtināt pieteicējas spēju izpildīt uzņemtās saistības, tomēr nepadarīja to par neiespējamu. Pieteicēja laikā no 2017.gada 18.novembra līdz 2018.gada 18.oktobrim ir nomājusi datortehniku (lietas 1.sējuma 27.lapa), kurā

saskaņā ar pieteikumā norādīto bija arī darbam nepieciešamās programmas. No pieteicējas iesniegtajiem līgumiem par pakalpojumu sniegšanu (lietas 1.sējuma 28., 31., 34.lapa) neizriet, ka kāds no šajos līgumos norādītajiem pasūtījumiem pieteicējai būtu bijis jāizpilda laikā no 2017.gada 16.novembra līdz 18.novembrim, kad pieteicējas rīcībā nebija nekāda datora vai līdz 2017.gada 21.novembrim, kad pieteicēja no izņemtā datora ieguva darbam nepieciešamo informāciju. Turklāt daļu no pieteikumā norādītās atrautās peļņas pieteicēja nepamatoti saista ar laika periodu līdz pat 2019.gada 18.martam, lai gan izņemtos datorus pieteicēja saņēma atpakaļ 2018.gada 5.oktobrī.

Līdz ar to nav konstatējama cēloņsakarība starp policijas prettiesisko rīcību un pieteicējas norādītajām nelabvēlīgajām sekām atrautās peļņas veidā un prasījuma par atrautās peļņas atlīdzināšanu ir noraidāms.

[22] Pieteicēja lūdz atlīdzināt mantiskos zaudējumus 898,22 euro par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību administratīvā pārkāpuma lietā.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 10.panta trešā daļa noteic, ka zaudējums aptver arī izmaksas, kas saistītas ar juridisko palīdzību. Izmaksas par juridisko palīdzību un ar to saistītajiem izdevumiem atlīdzina atbilstoši normatīvajos aktos par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu kriminālprocesā noteiktajiem veidiem un apmēram.

Pieteicēja, atbildot uz pirmās instances tiesas pieprasījumu sniegt detalizētu informāciju par saņemto juridisko palīdzību administratīvā pārkāpuma lietā, ir norādījusi, ka atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem kopējās izmaksas ir 254,70 euro (lietas 2.sējuma 3.lapa). Pieteicēja norāda, ka izdevumus par juridisko palīdzību veido 20 euro par juridisko konsultāciju, 150 euro par 2018.gada 10.janvāra iesniegumu policijai, 2018.gada 11. un 18.janvāra, 23.februāra un 11.jūlija iesniegumiem prokuratūrai un 2018.gada 7.marta iesniegumu tiesībsargam (25 euro par katru iesniegumu), 24,70 euro par advokāta ceļa izdevumiem un 60 euro par 1,5 stundas ilgu pieteicējas pārstāvību tiesā.

Apgabaltiesa konstatē, ka lietā ir pieteicējas un zvērināta advokāta 2018.gada 8.janvāra vienošanās par juridisko palīdzību (2.sējuma 33.–35.lapa), kā arī ir iesniegtas divas kvītis – par 50 euro samaksu zvērinātam advokātam 2018.gada 8.janvārī (ar norādi konsultācija), par 600 euro samaksu zvērinātam advokātam 2018.gada 9.janvārī (ar norādi 2017.gada 9.janvāra vienošanās (acīmredzot domāta 2018.gada 8.janvāra vienošanās) (lietas 1.sējuma 25.lapa), kā arī 2018.gada 27.septembra rēķins par 248,22 euro (lietas 2.sējuma 19.lapa). Saskaņā ar šo rēķinu par 1,5 h ilgu aizstāvību administratīvā pārkāpuma lietā pieteicējai jāmaksā 180 euro un jāmaksā arī advokāta ceļa izdevumi 25,14 euro, kam pieskaitāms pievienotās vērtības nodoklis.

Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1493 “Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību” (turpmāk – Atlīdzināšanas noteikumi) 28.8.apakšpunkts noteic, ka par pārstāvību tiesas sēdē atlīdzina 40 euro stundā. Atbilstoši Atlīdzināšanas noteikumu 2.2.apakšpunktam par juridiskās palīdzības sniegšanu tiesā samaksu aprēķina par pilnām trīsdesmit minūtēm. Tā kā Zemgales rajona tiesas sēde 2018.gada 10.septembrī sākās plkst.10.00 un beidzās plkst.11.04, pieteicējai ir atlīdzināmi 60 euro, ko veido izdevumi par zvērināta advokāta īstenoto pieteicējas pārstāvību tiesas sēdē.

Apgabaltiesa secina, ka pieteicējai ir atlīdzināmi arī 150 euro par pieteicējas norādīto dokumentu sagatavošanu un noformēšanu (lietas 2.sējuma 5.–18.lapa), jo sakarā ar policijas nepamatoto rīcību administratīvā pārkāpuma lietvedībā attiecīgie iesniegumi bija objektīvi nepieciešami.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas noteikumu 29.punktu, ja juridiskās palīdzības sniedzējs šo noteikumu 28.7., 28.8. un 28.9.apakšpunktā minētajos gadījumos sniedz juridisku konsultāciju, kas saistīta ar tiesas sēdi vai ar attiecīgo procesuālo darbību, kurā atbilstoši Kriminālprocesa likumam īstenojama pārstāvība vai aizstāvība, samaksas apmēram pieskaita samaksu par sniegto juridisko konsultāciju 20 euro apmērā.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējai 2018.gada 8.janvārī tika sniegta juridiskā konsultācija, kas bija saistīta ar administratīvā pārkāpuma lietvedību, tādēļ pie atlīdzināmajiem izdevumiem ir pieskaitāmi 20 euro par juridisko konsultāciju.

Attiecībā uz pieteicējas prasījumu par advokāta ceļa izdevumu 24,70 euro atlīdzināšanu Senāts izskatāmajā lietā ir norādījis, ka atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 9.panta pirmās daļas un 12.panta pirmās daļas

prasībām zaudējuma apmērs nosakāms, novērtējot pierādījumus. Arī Atlīdzināšanas noteikumu 50.punkts paredz, ka priekšnoteikums ceļa (transporta) izdevumu segšanai ir šādus izdevumus apliecinošu dokumentu oriģinālu pievienošana, kas atbilstoši šo noteikumu 2.pielikumam ir kvītis, čeki, biļešu oriģināli. Tātad atlīdzināmi ir tikai ar attiecīgiem dokumentiem pamatoti ceļa izdevumi (noteikumos paredzētajā apmērā), nevis prezumējami ceļa izdevumi. Līdz ar to apgabaltiesai, izskatot lietu no jauna, zaudējuma atlīdzināšanas tiesiskā pamata konstatēšanas gadījumā ir jānovērtē, vai lietā iegūtie pierādījumi ir pietiekami ceļa izdevumu atlīdzināšanai.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka pieteicēja nav iesniegusi nekādus pierādījumus par advokāta ceļa izdevumiem. Līdz ar to, ņemot vērā Senāta norādīto, prasījums par advokāta ceļa izdevumu 24,70 euro atlīdzināšanu ir noraidāms.

Tādējādi par advokāta sniegto juridisko palīdzību pieteicējai kopumā ir atlīdzināmi mantiskie zaudējumi 230 euro apmērā. Lietā nav pierādījumu tam, ka pārējie zvērināta advokāta sagatavotajos dokumentos norādītie izdevumi lietā bija objektīvi nepieciešami, tāpēc pārējā daļā prasījums par atlīdzinājumu par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību ir noraidāms.

[23] Ņemot vērā iepriekš secināto, pieteicējai kopumā ir atlīdzināmi mantiskie zaudējumi 1028,60 euro apmērā, ko veido izdevumi par juridisko palīdzību 230 euro un izdevumi par datortehnikas nomu 798,60 euro. Pārējā daļā prasījums par mantisko zaudējumu atlīdzināšanu ir noraidāms.

[24] Tā kā pieteikums ir apmierināms daļēji, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu no atbildētājas Latvijas Republikas par labu pieteicējai ir piespriežama par pieteikumu samaksātā valsts nodeva 30 euro un par apelācijas sūdzību samaksātā valsts nodeva 60 euro, kopā 90 euro.

[25] Ņemot vērā iepriekš secināto, pirmās instances tiesas spriedums ir daļēji pamatots. Pirmās instances tiesa pareizi izvērtēja lielāko daļu pieteicējas argumentu, bet nepamatoti neizvērtēja izņemtās mantas glabāšanu un līdz ar to prasījumu par atlīdzinājumu nepamatoti noraidīja pilnībā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307., 309.pantu un 329.panta pirmo daļu, 126.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

daļēji apmierināt /Persona A/ pieteikumu;

uzlikt pienākumu Latvijas Republikai viena mēneša laikā no šā sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt /Persona A/ (personas kods /Personas kods/, deklarētā dzīvesvieta /Adrese C/) mantiskos zaudējumus 1028,60 euro;

uzlikt pienākumu Latvijas Republikai viena mēneša laikā no šā sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt /Persona A/ (personas kods /Personas kods/, deklarētā dzīvesvieta /Adrese C/) nemantisko kaitējumu 400 euro;

pārējā daļā /Persona A/ pieteikumu noraidīt;

piespriest no Latvijas Republikas par labu /Persona A/ (personas kods /Personas kods/, deklarētā dzīvesvieta /Adrese C/) valsts nodevu 90 euro.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese I.Amona

Tiesnesis K.Berķis

Tiesnese V.Zommere